

M.R.I.A.L

My Robot is a Lover

Marjet Moorman & Laika

www.laika.be
www.facebook.com/Laika.theater.der.zinnen
www.instagram.com/laika.theater.der.zinnen

Laika, theater der zinnen
Albrecht Rodenbachstraat 21 - B-2140 Bergerhout
+32-(0)3 230 81 91 - info@laika.be
Laika wordt betaald door de Vlaamse Gemeenschap
via: Vtm Groot, Albrecht Rodenbachstraat 21, B-2140 Bergerhout

Beste leerkracht,

Binnenkort komt u met uw leerlingen kijken naar de voorstelling **My Robot Is A Lover (M.R.I.A.L.)**, een voorstelling van de jonge Nederlandse theatermaakster Marjet Moorman & Laika.

Om de leerlingen voor te bereiden op dit theaterbezoek, stelde Laika deze bundel samen. Daarin vindt u informatie over de voorstelling en de thema's. Ook geven we een aantal tips over hoe u met dit materiaal in de klas aan de slag kunt.

De informatie en de tips in deze map zijn enkel een hulpmiddel. Een inspiratiebron. U hoeft uiteraard niet elk item te behandelen. U kan er uit plukken wat u nodig acht om de leerlingen voor te bereiden op de voorstelling.

Een goed voorbereid publiek is een aandachtig, nieuwsgierig en betrokken publiek. Dit is een eerste voorwaarde om het bijwonen van een voorstelling tot een inspirerende, verrijkende ervaring te maken.

Mocht u nog vragen hebben, dan kan je die mailen naar info@laika.be.

We horen graag de reacties van de leerlingen op de voorstelling; deze kunnen naar hetzelfde adres worden gemaïld.

Hartelijk groet,
Laika

www.laika.be

www.facebook.com/Laika.theater.der.zinnen

www.instagram.com/laika.theater.der.zinnen

IN DE KLAS

Wat nuttig is om te weten vooraf...

Het is 2093. Of 2067. Of misschien gewoon 2018. Het doet er niet toe: het is de toekomst. Hij wil iets. Zoenen. Vrijen, misschien wel. Verliefd worden, vlinders in zijn buik. Grote, Ware Liefde, als het even kan. Hij doet een bestelling. De A8128. En ze komt. Een meisje, perfect voor hem. Einde verhaal? Toch niet. Er komt nog iemand. Zijn buurmeisje. Bepaald geen prototype. Bepaald geen robot. Bepaald geen meisje, perfect voor hem.

In 'My Robot is a Lover' wordt een dilemma voorgelegd: kiezen we voor een berekend liefdesleven, vrij van ergernissen, risico's en hartenpijn? Of nemen we de liefde zoals ze is – ongrijpbaar, onverklaarbaar, onzegbaar?

THEMA'S

Robotica, artificiële intelligentie, het idee van maakbaarheid in de liefde, het romantische liefdesideaal en de veranderende communicatie in een gedigitaliseerde wereld.

VERHAAL

Robin woont in een raamloos appartement op de 899ste verdieping van een anoniem woonblok. Zijn moeder kan hij zich amper herinneren; zijn vader is wegens werk meer weg dan thuis. Zijn enige gezelschap is de 'huiscomputer' die hem – met een lijkende, digitale stem - op de hoogte houdt van de inhoud van de koelkast en van de wereld buiten. Robin houdt zich bezig met films, muziek en spelletjes. Eén ervan heet 'Grote Eerste Ware Liefde', waarbij je zelf je ideale liefde kan creëren. Hij schept het meisje van zijn dromen, en voor hij het goed en wel beseft doet hij een bestelling...

Marjet Moorman maakte deze voorstelling – over liefde in een gedigitaliseerde wereld - in het kader van haar master regie aan de Toneelacademie Maastricht. Op vraag van en onder de vleugels van Laika gaat ze dieper in op de eenzaamheid en hunkering van jonge mensen in een door robots en computerstemmen beheerste wereld.

EEN GESPREK MET TEKSTSCHRIJVER EN REGISSEUR MARJET MOORMAN

Liefde in tijden van digitalisering: nog voor je ‘My Robot Is A Lover’ maakte was je daardoor al gefascineerd. Vanwaar die belangstelling?

Ik heb me de laatste jaren vooral verdiept in de manier waarop we als mens door de digitalisering worden beïnvloed, in dan in het bijzonder in relatie tot de ‘grote thema’s’ in een mensenleven, zoals de liefde, de dood, de verhouding tot de ander... Waar ik op uitkwam is dat een mens wezenlijk niet verandert, denk ik. Ons verlangen, onze hunkering, ons zoeken naar intimiteit en nabijheid blijft, ondanks de apps, de sites, de robots – ondanks de groeiende impact van de technologie op ons dagelijkse leven. Hoogstens biedt de technologie ons nieuwe manieren om met dat hunkeren om te gaan, en worden andere vormen als surrogaat voor intimiteit en liefde gecreëerd. En daarover wilde ik mijn master-project doen voor Toneelacademie Maastricht. Het resultaat werd vorig seizoen in het najaar gepresenteerd: de voorstelling die er nu staat is een verdere uitwerking daarvan.

Je begon met het schrijven van een theatertekst. Hoe kwam die tot stand?

Ik ben begonnen met een vaag idee over een jongen die verliefd zou worden op een robot. Aanvankelijk bleef ik hangen in die relatie en welke vorm die zou kunnen krijgen. Ik speelde met het idee van een nagenoeg tekstloze, dansante voorstelling, opgehangen aan de manier waarop mens en robot bewegen. Ik zag het als een fragmentarisch en abstract geheel, maar deze vorm communiceerde niet wat ik wilde zeggen. Ik had een verhaal nodig. Ik besloot dat dit verhaal zich moest afspelen in de toekomst. Er is een jongen. Hij bestelt een meisjesrobot. Met deze premissen in het achterhoofd ben ik beginnen schrijven. Al gauw begreep ik dat ik, om het verhaal niet te laten doodlopen in een symbiotische spiegelrelatie, een derde personage nodig had. Nog een meisje, maar dan van vlees en bloed.

Met de introductie van een robot raak je het actuele gegeven ‘artificiële intelligentie’ aan. Hoezeer er ook wordt gespeculeerd en gefantaseerd over slimme robots die macht verwerven over de mens, tot nog toe is een robot een geprogrammeerd object zonder een eigen wil. Hoe maak je zo’n personage dramatisch interessant?

Een robot is inderdaad geen klassiek dramatisch personage. Hij heeft geen motivatie, geen verlangen noch een drijfveer. Hij is een object. De voorstelling is een verhaal over liefde, en in de liefde gebeurt het wel vaker dat de eigen verlangens worden geprojecteerd in de ander, maar hier is die ander dus niet een autonoom mens, maar een levenloos ding. Een machine, ontworpen met als enig doel tegemoet te komen aan wat het de mens ontbreekt. Kijk naar de moeder in Spielbergs film ‘A.I.’, waarin een vrouw haar moederliefde projecteert in een ‘kind-machine’. Of neem ‘Her’, over een alleenstaande man die zijn behoefte aan nabijheid gelenigd ziet in het intelligente besturingsprogramma Samantha. Zeker de laatste film was overigens heel inspirerend tijdens het schrijfproces.

Hoe zet je het personage van een robot neer op scène?

Daar heb je een heel goede actrice voor nodig... nee, in alle ernst: dat was een grote zoektocht. Je kan kiezen voor het cliché van houten bewegingen. Of je kiest simpelweg voor een object. Maar omdat de voorstelling in wezen gaat over de projectie van verlangens en de robot dus functioneert als mens in het hoofd van de jongen, koos ik ervoor om de robot te laten vertolken door een mens. Als toeschouwer vergeet je dat ze een robot is, omdat ze ook emoties uit en zich kwetsbaar opstelt. Maar af en toe krijg je subtiele signalen – een specifieke tred, een bepaalde toon wanneer ze spreekt – die je eraan herinneren dat ze toch geen mens is.

‘Wij leven in een wereld die beheerst wordt door technologie, door ‘maakbaarheid’, maar het is een illusie dat ook liefde ‘maakbaar’ is. Dat zegt Dirk De Wachter in een interview n.a.v. zijn boek: ‘Liefde: een onmogelijk verlangen’.

‘Maakbaarheid, of de illusie daarvan is inderdaad een belangrijk thema in de voorstelling, én een veelbesproken onderwerp vandaag. Een app als tinder, om één voorbeeld te geven, biedt je de mogelijkheid om met een heel arsenaal van mensen te daten. Die enorme keuzemogelijkheid en beschikbaarheid creëert de illusie dat de liefde

maakbaar is. Dat het ideaal van de ene, ware liefde binnen handbereik ligt, als je maar geduld hebt. Bovendien hangt het idee van maakbaarheid samen met de weigering om te falen en de angst om controle te verliezen. Men wil zich veilig stellen in de liefde. Het derde personage, het buurmeisje, verpersoonlijkt het verzet daartegen. Ze zoekt spanning, verrassing, gevaar - wat niet wil zeggen dat ze zich niet, net als Robin, wil verbinden.

Is Robin, het hoofdpersonage, iemand met wie jongeren van nu zich kunnen identificeren?

Zeker. Zijn onbestemde verlangen naar iets spannends, naar een avontuur met een meisje is heel herkenbaar voor pubers. Vandaag en altijd al. Zelfs wanneer je nog nooit verliefd bent geweest of gekust hebt. Anderzijds speelt het stuk zich af in de toekomst, meer bepaald in een wereld waarin iedereen – ook de jongen – een erg geïsoleerd bestaan leidt. Net daarom is zijn nood aan gezelschap zo groot, is zijn eis absoluut: hij wil een geliefde voor het leven. Ik ken niet zoveel heel jonge mensen die dat willen, al bestaan ze wel: pubers die zich helemaal hechten aan hun eerste liefde.

Ik zeg dat het zich afspeelt in de toekomst, maar dat wil ik nuanceren. De ‘slimme’ technologie die in de voorstelling wordt verbeeld, bestaat vandaag al, en zal in de toekomst alleen maar slimmer worden. Maar hoe de mensen zullen leven en samenleven in de toekomst, dat weet niemand. Het enige referentiekader dat je hebt is het ‘nu’, en dat heb ik uitvergroot en op een specifieke manier vormgegeven. Mensen wonen bijvoorbeeld in ruimtes zonder raam; ze kunnen online ‘uitzichten’ selecteren. Sherry Turkle, een Amerikaanse psychologe die zich verdiept in de relaties tussen mens en technologie, zegt: in de toekomst zullen ruimtes steeds meer voor ons zorgen, omdat we in staat zullen zijn om met onze stem een ruimte te besturen. Dit idee schraagt de hele voorstelling. Vergelijk het met smartphones: we dragen die de hele tijd bij ons; ze zijn een onderdeel van onze identiteit geworden. De ruimtes van de toekomst zijn als smartphones waarin je kan leven

De ruimte waarin de jongen wakker wordt, eet en slaapt is een digitale ruimte, waarin een computerstem hem informeert over de wereld buiten en op zijn vraag allerlei taken uitvoert. Er is een grote vertrouwdheid tussen hem en de computer, zoals je met iemand hebt met wie je al jaren dezelfde ruimte deelt. Bovendien is de jongen meestal helemaal op zichzelf aangewezen. Daarom fungeert de computerstem als een surrogaatouder, ingesteld om voor de jongen te zorgen.

De scenografie is ten opzichte van de ‘mastervoorstelling’ uitgewerkt. In welke zin?

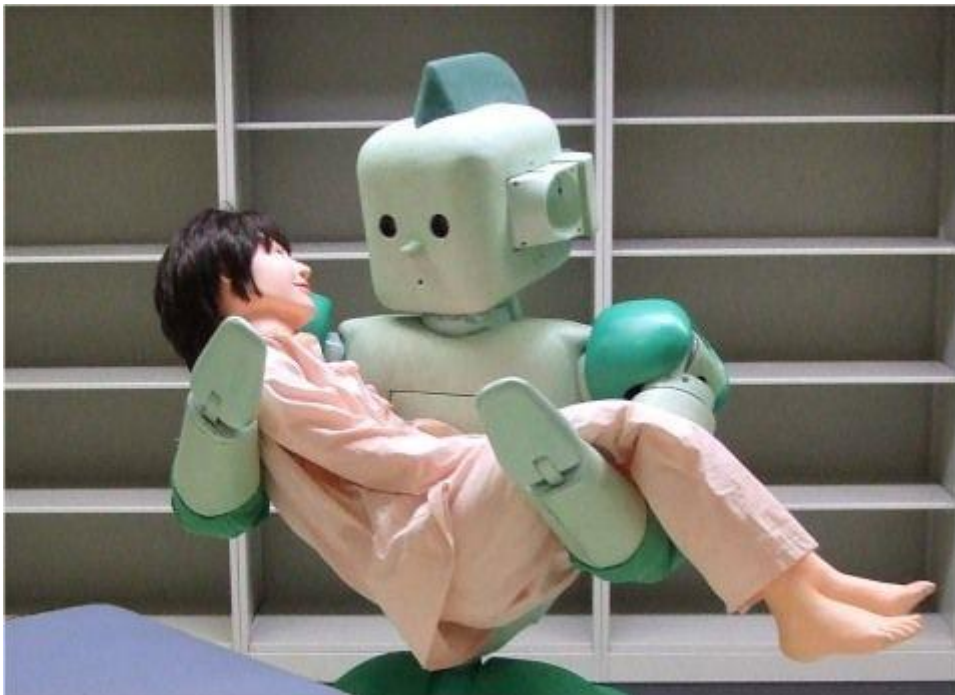
In de eerste versie zijn er amper beelden gebruikt, omdat het budget erg krap was. Er werd gespeeld op een nagenoeg lege scène, wat wel een zeker suggestieve kracht had maar ook een beperking inhield. In de uitgewerkte versie is de technologie via beamers en projecties in het scènebeeld geïntegreerd. Je ziet de digitale ruimte waarin de jongen leeft; het is een heel specifieke wereld waarin je, hoop ik, ook als toeschouwer wordt gezogen.

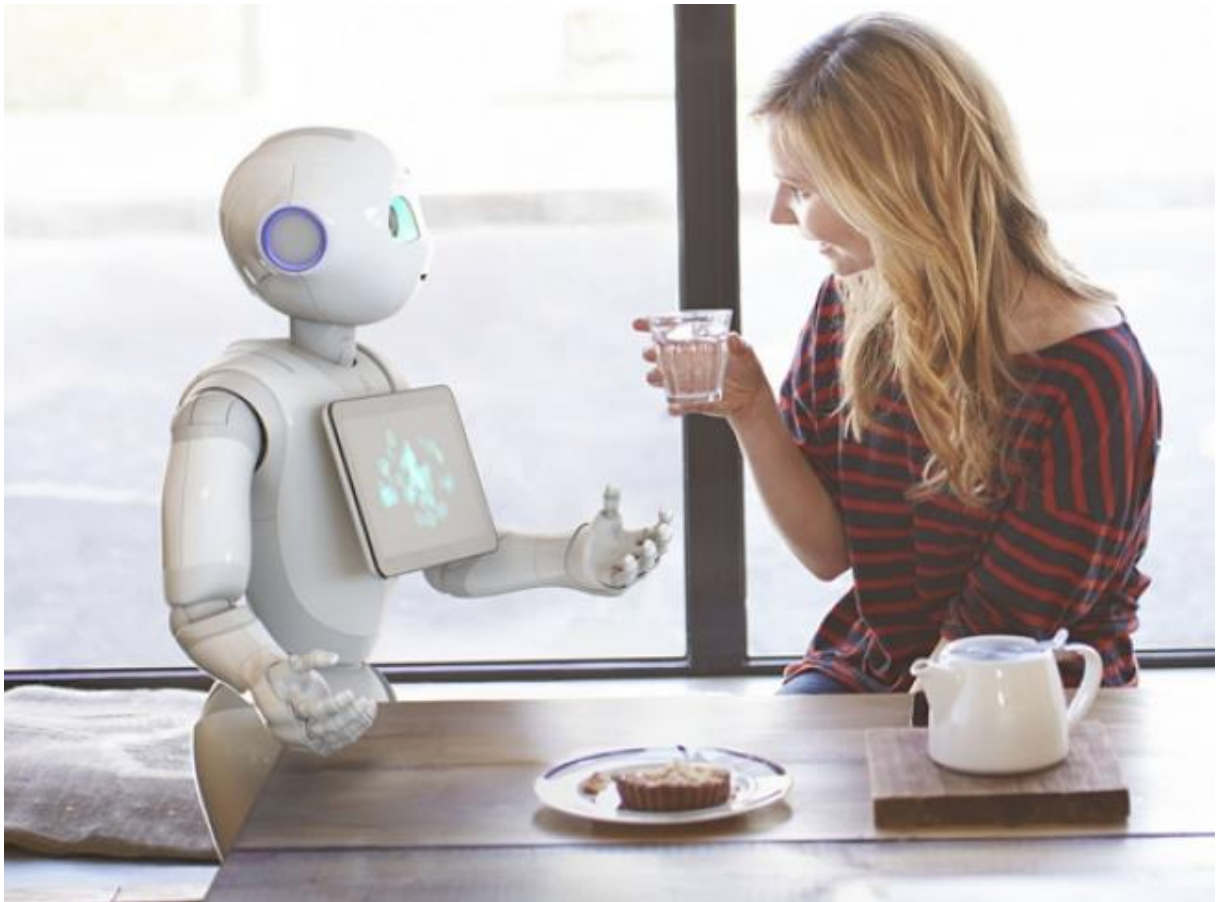
TOELICHTING VAN DE THEMA'S

ROBOTICA

Robotica bestudeert de toepassing van robots in de samenleving. Robots worden vandaag immers niet uitsluitend meer ingezet in de techniek of de ruimtevaart, maar ook voor beveiliging, in oorlogen, in de zieken- en de bejaardentehuizen. In dat laatste geval worden robots ontwikkeld die er zo menselijk mogelijk uitzien. Robots nemen steeds meer taken over van mensen. Indien het louter om technische taken gaat, zijn er weinig bezwaren. Maar wanneer robots worden ingezet 'ter vervanging' van sociale contacten of om lastige beslissingen te nemen, deinzen veel mensen terug. Is het wel verantwoord om robots te laten beslissen over leven en dood op het slagveld? Is het voor gehandicapten wel prettig om geholpen te worden door een robot?

Je hoort soms dat men bang is dat robots alles zullen overnemen en de mensen zullen overheersen. Technisch gezien is dat niet mogelijk. Een robot wordt geprogrammeerd; uit zichzelf weet hij niet wat hij moet doen. Maar je kan een robot wel heel slim programmeren. Zo slim, zeggen sommige wetenschappers, dat ze dreigen machtiger te worden dan de mens.

ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE

(AI) is een wetenschap die zich bezighoudt met de creatie van een artefact dat een vorm van intelligentie vertoont. Zo spreekt men van AI van zodra een computer intelligent gedrag uitvoert. De definitie is echter problematisch omdat het concept 'intelligentie' moeilijk te definiëren is. De Turingtest, uitgevonden door de wiskundige Alan Turing, was de eerste test die AI onderzocht. Een computer slaagde voor de test wanneer een proefpersoon geloofde dat de computer een mens was. Binnen de Artificiële Intelligentie wordt een onderscheid gemaakt tussen Sterke Artificiële Intelligentie en Zwakke Artificiële Intelligentie. Zwakke AI beperkt zich tot enkele deelgebieden waarin gedragingen mogelijk intelligent lijken. Sterke AI richt zich tot de ontwikkeling van software die probleemoplossend is en een zelfbewustzijn heeft. Deep Learning gaat dieper in op het principe van Sterke AI. De methode gebruikt een complexe architectuur die het menselijk brein nabootst. Het is de bedoeling om een machine te creëren die op zichzelf nieuwe taken kan aanleren.

Technologiebedrijven zetten de techniek van Deep Learning in om het dagelijkse leven makkelijker te maken. Er worden computers ontwikkeld die gezichten kunnen herkennen, schaken en poker spelen. Verder komen er dankzij de techniek zelfrijdende auto's en automatische spraakapplicaties op de markt. Toch vormt Artificiële Intelligentie volgens sommige onderzoekers en filosofen een bedreiging voor de mensheid. De intelligentie van robots en computers kan evolueren naar een superintelligentie die superieur is aan die van de mens. Daarom is het noodzakelijk dat de geprogrammeerde doelfunctie van superintelligente machines overeenstemt met de menselijke waarden en normen. Is dit echter niet het geval, dan kunnen de machines zich onvoorspelbaar gedragen en zich tegen de mensheid keren.

QUICK DRAW: een spel met AI

Je krijgt een opdracht om een bepaald voorwerp te tekenen op het scherm van je computer via navigatie met de muis. Een 'intelligente' computerstem tracht te raden wat je aan het tekenen bent.

<https://quickdraw.withgoogle.com/>

MAAKBAARHEID IN DE LIEFDE

Volgens David Levy, een expert op het gebied van Artificiële Intelligentie, zullen mensen over 30 jaar seks hebben met een robot. Hij stelt ook dat het sociaal aanvaardbaar zal zijn om een robot als partner te hebben. Niemand zal nog opkijken van een huwelijk tussen een mens van vlees en bloed en een robot. Robots beantwoorden namelijk aan twee menselijke obsessies: de zoektocht naar de ideale partner en de maakbaarheid van de mens. Tot nu toe lijken de robots nog niet menselijk genoeg en schrikken ze daarom af. Maar eens ze hun kwetsbaarheid kunnen tonen, worden ze aantrekkelijk en onweerstaanbaar voor de mens.

De liefdes- en seksrobots kunnen antwoord bieden op heel wat vragen. Wie alleen is, om welke reden dan ook, hoeft niet langer eenzaam te zijn. Op het eerste zicht lijken de robots de ideale oplossing voor on vervulde verlangens. Toch zullen menselijke relaties eronder lijden. Mensen raken nog meer gefocust op zichzelf en op het bevredigen van hun begeertes. Daarnaast duiken er filosofische en ethische vraagstukken op over de maakbaarheid van liefde. Volgens de psychiater Dirk De Wachter leven we in een wereld die perfect maakbaar is en ons toelaat om alles te perfectioneren. Toch is het net noodlottige toeval die de doorslaggevende factor is voor een gelukkige liefdesrelatie. Ook blijkt uit tal van studies dat een relatie op maat gedoemd is om te mislukken.

COMMUNICATIE EN LIEFDE IN EEN GEDIGITALISEERDE WERELD

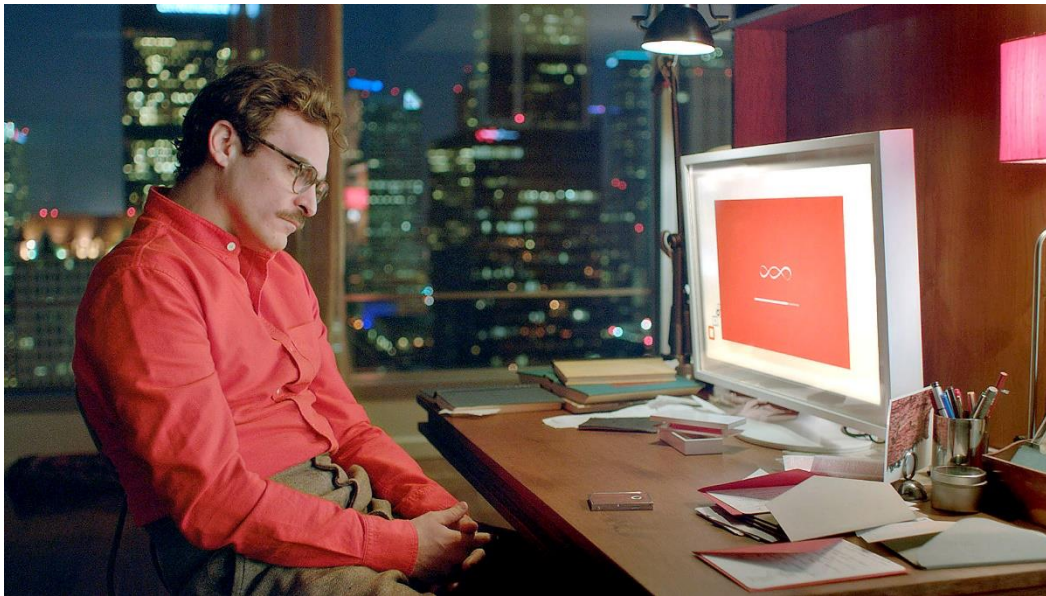
In 2020 zou de helft van de wereldbevolking online actief zijn. In die groep bevinden zich een groot aantal jongeren. Veel van hen zijn gefocust op online positionering: alles wat op sociale media komt, heeft betekenis. Dat oefent een grote invloed uit op alle facetten van het leven, zeker op vlak van relaties en liefde. Sociale media verlaagt de drempel om contact te leggen. In plaats van elkaar in het echt aan te spreken, gebruiken jongeren het medium om hun (vriendschaps)relaties te onderhouden. Uit onderzoek van de Universiteit Antwerpen blijkt dat relaties steeds vaker starten op sociale media. Jongeren komen niet enkel via het medium in contact met hun geliefde, maar ook de relatie speelt zich af op het internet. Verder werd vastgesteld dat flirten voornamelijk een digitale aangelegenheid is geworden.

INSPIRERENDE FILMS

Her

Het jaar 2025. De eenzame Theodore schaft zich een intelligent zelfbesturingssysteem aan, die hij de naam Samantha geeft. Eerst neemt Samantha de vervelende taakjes van Theodore voor haar rekening, maar gaandeweg groeien ze naar elkaar toe en ze beginnen een relatie. Een relatie die niet exceptioneel is: Samantha functioneert als besturingssysteem nog voor 8316 andere mensen, waarvan ze met 641 ook een relatie heeft. Samantha emancipeert zich en wenst een menselijk lichaam. Wanneer ze inziet hoe beperkt het menselijk bestaan is, loopt de relatie op de klippen.

Bekijk de trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=WzV6mXIOVl4>

Blade Runner 2049

Ook in deze film, die heel recent uitkwam, worden het fenomeen van slimme robots en artificiële intelligentie aangeraakt.

Bekijk de trailer:

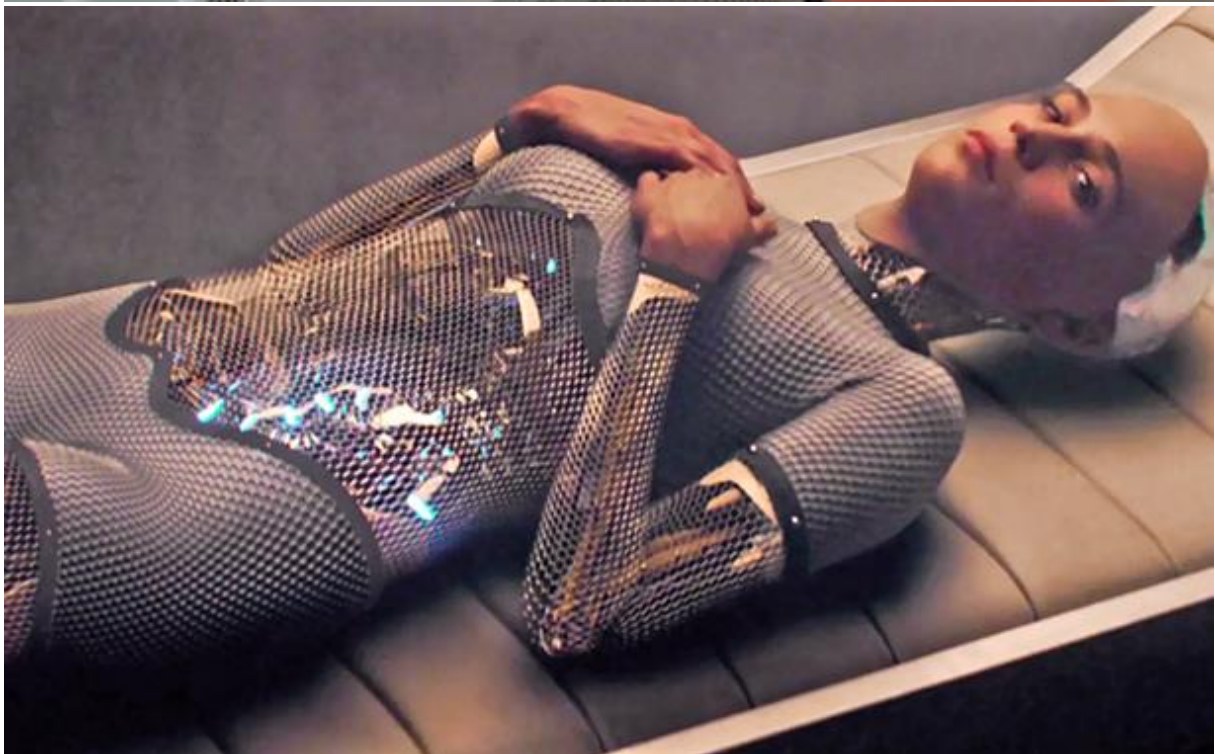
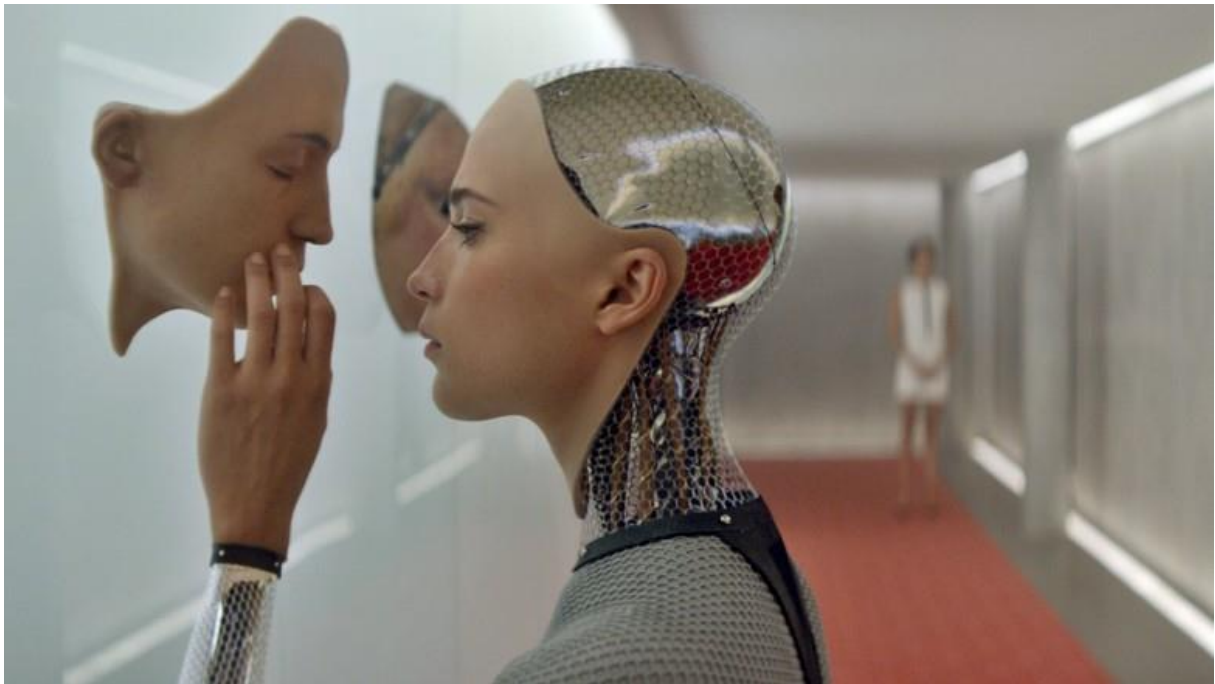
<https://www.youtube.com/watch?v=gCcx85zbxz4>

Ex Machina

Ook in de film Ex Machina (Alex Garland, 2015) wordt het hoofdpersonage verliefd op een intelligent en zelfbewust besturingssysteem. Caleb is een medewerker van Bluebook, werelds grootste zoekmachine. Hij wint een interne bedrijfswedstrijd en mag een tripje maken naar het landgoed van Nathan, de leidinggevende van Bluebook. Daar ontmoet hij niet alleen Nathan, maar ook Ava. Zij is een robot die naast haar uiterlijk geen verschil toont met een mens van vlees en bloed. Nathan onderwerpt Caleb aan de Turingtest: als Caleb overtuigd is van het eigen bewustzijn van Ava is de test geslaagd.

Bekijk een fragment:

<https://www.youtube.com/watch?v=ygreCqQJcpo>

AI

Of **Artificial Intelligence** (2001, Steven Spielberg) speelt zich af in een niet nader gespecificeerde toekomst. De nieuwste creatie op het gebied van robots is David, een androïde gemodelleerd naar een elfjarig jongetje. Hij denkt en handelt precies zoals een menselijk kind, kan emoties tonen, en is van buiten niet van een echt mens te onderscheiden. Daarbij is hij in staat onvoorwaardelijke liefde zoals die van een kind voor zijn ouders te geven...

Bekijk het fragment waarin David eet en daardoor kapot gaat:

<https://www.youtube.com/watch?v=BsF9tgtLk1U>

LECTUURLIJST

- Matched trilogie (Matched, Reached, Crossed), Ally Condie
- Titans, Victoria Scott
- Kunstmatige intelligentie : robotica en evolutie van machines, [David Jefferis](#)
- Robots binnenstebuiten, Bram Vanderborght
- Kunstmatige Intelligentie, Ian Graham

GESPREKSONDERWERPEN EN OPDRACHTEN VOOR IN DE KLAS

- Hoe ziet jouw ideale robot eruit en waarvoor zou je hem 'kopen'? Zoek afbeeldingen of maak een collage met bestaande foto's. Stel een takenlijst samen en leg uit waarom je precies voor deze taken een robot nodig hebt.
- Hoe zie jij de leefruimtes van de toekomst? Teken het grondplan van een futuristische woning en specificeer de functie van iedere ruimte.
- Zou jij kunnen verliefd worden op een robot die precies weet wat jij wil?
- Wat is jouw gedroomde match in de liefde? Aan welke uiterlijke criteria moet hij/zij beantwoorden? Welke karaktereigenschappen heeft hij/zij?
- Robots worden vandaag reeds ingezet voor allerlei technische taken. Maar wanneer ze ook worden ingezet ter vervanging van menselijk contact en nabijheid, dan zijn er naast voorstanders ook veel tegenstanders. Formuleer een stelling waarover controverse bestaat, bijvoorbeeld: 'robots kunnen worden ingezet als (liefdes)partner voor mensen die zich eenzaam voelen'. Verdeel de klas in twee kampen, die al of niet akkoord gaan met deze stelling. Ieder kamp overlegt vooraf welke argumenten zullen worden aangehaald om deze stelling te ondersteunen/onderuit te halen. Het debat kan beginnen. Stel een neutrale debatleider aan die ieder aan het woord laat en de orde handhaaft. Indien iemand gedurende het debat overtuigd is door een argument uit het andere kamp, mag hij/zij overlopen. De debatleider beslist wanneer het debat is afgelopen.
- Er bestaan heel wat films over robots of met robots in de hoofdrol. Welk is je favoriete robot en waarom?